27.4.2020

Hallintovaliokunta

VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021 - 2024

Hallintovaliokunta on pyytänyt Tullilta asiantuntijalausunnon valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021 – 2024, teemasta tehtävien hoitaminen, henkilötyövuodet, toimitilat, varusteet ja kalusto, ICT ja muut relevantit asiat.

Julkisen talouden suunnitelman 2021 – 2024 mukaiset Tullin määrärahat

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021 – 2024 momentille 28.10.02 Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v.) on hyväksytty seuraavat määrärahat.

	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Talousarvio 2020	166 099 000				
JTS 2021 - 2024		168 612 000	159 675 000	159 212 000	159 212 000

Julkisen talouden suunnitelmassa Tullille on hyväksytty lisäyksenä 1 170 000 euroa TUVE-verkon käyttöönoton aiheuttamiin vuotuisiin menoihin ja 1 800 000 euroa rikostorjunnan toimintaedellytysten varmistamiseen vuodesta 2021 alkaen. Tulli ehdotti JTS-ehdotuksessaan vuosille 2021 – 2024 näiden lisäksi 3 000 000 euroa toiminnan turvaamiseen, 1 200 000 euroa tullivarmuuden kehittämiseen osana rajaturvallisuutta ja 3 500 000 euroa alv-minimin poistumisen aiheuttamiin lisämenoihin, mutta nämä lisäykset eivät sisälly JTS-päätökseen.

Vuonna 2022 määrärahat vähenevät vuoteen 2021 verrattuna 8 937 000 euroa. Muutoksesta 7 780 000 euroa johtuu vuosille 2016 – 2021 myönnetyn tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen rahoituksen päättymisestä ja 762 400 euroa vuodelle 2021 myönnetyn ENI-hankkeiden omarahoitusosuuden poistumisesta. Nämä muutokset huomioon ottaen Tullin toimintaan käytettävissä olevat määrärahat vähenevät 394 000 euroa vuonna 2022.

Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus on kesken ja kriittisessä vaiheessa ja sen loppuunsaattaminen tulee vaatimaan mittavan lisävaltuuden.

Tullin määrärahoista

Tulli toimii tuoteturvallisuusviranomaisena 11 ministeriön toimialan tehtävissä. PTR-yhteistyössä Tulli toimii turvallisuusviranomaisena poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Tullin tehtäväkenttä ulottuu kaikkien kansalaisten arkeen Tullin huolehtiessa maahan tulevan kosmetiikan ja ruokatarvikkeiden tai polttoaineiden ja lelujen tai vaikkapa lääkkeiden ja

muovituotteiden tuoteturvasta. Tulli myös paljastaa ja tutkii erilaisia maahantuontiin liittyviä rikoksia, vaarallisista huumeista nuuskaan.

Tullin toiminnan kehittämistä on pitkään rajoittanut heikompi resurssikehitys kuin esimerkiksi Poliisilla ja Rajavartiolaitoksella. Tulli on saanut määrärahoja lähinnä lakisääteisten tai vastaavien uusien Tullille annettujen tehtävien kustannuksiin, niihinkään ei aina täysimääräisesti vaan osa on pitänyt kattaa muuta toimintaa supistamalla. Erityisen huolestuttava esimerkki tällaisesta on vuoden 2021 alusta tapahtuvan arvonlisäveron alarajan poistumisen aiheuttamien pakollisten lisäkustannusten budjetoimattomuus. Tulli on saanut lisäkustannuksista määrärahoina noin puolet mutta toinen puoli noin 3,5 miljoonaa euroa vuodessa on vieläkin myöntämättä. Alv-muutos lisää tulliselvitettävien pakettien määrää monikymmenkertaiseksi ja vaatii Tullilta huomattavaa manuaalisen työn määrän lisäämistä sekä hyvin haastavia tietojärjestelmämuutoksia.

Tulli ei moniin vuosiin ole yleensä saanut määrärahalisäyksiä toiminnan vahvistamiseen tai kehittämiseen. Tässä on suuri ero poliisiin ja Rajavartiolaitokseen, jotka tuoreessa kehyksessäkin saavat jälleen useita tällaisia lisäyksiä, mm. 10 miljoonaa euroa kumpikin toimintaedellytysten parantamiseen. Tällä kerralla myös Tulli on kuitenkin saanut määrärahalisäyksen, joka ei perustu lakisääteisiin tai vastaaviin kustannuslisäyksiin, nimittäin 1,8 miljoonaa euroa rikostorjunnan toimintaedellytysten turvaamiseen. Tulli arvostaa suuresti tätä lisäystä, mutta valitettavasti johtuen edellä mainitusta lakisääteisten kustannuslisäysten vajaasta budjetoinnista Tullin lisämääräraha saatetaan joutua käyttämään mainittuihin lakisääteisiin kustannuksiin (esim. alv-minimin poistumisen aiheuttamiin pakollisiin menoihin), ellei niihin saada erikseen tarvittavia lisämäärärahoja.

Tullin yleinen määrärahatilanne on kehyskaudella kiristymässä ja voimakasta karsintaa joudutaan kohdistamaan eri menolajeihin ml. toimitilojen korjaaminen, ict-järjestelmien kehittäminen ja uusien teknisten varusteiden (kuten rikostutkinta- ja laboratoriotekniikka) hankinta ja käyttöönotto. Palvelujen parantamiseen on voimistuvasta resurssipulasta johtuen varsin rajalliset edellytykset. Todennäköisesti resurssien nykyuralla joudutaan sellaisiin priorisointeihin, jotka heikentävät palvelukykyä monissa suunnissa ja johtavat haitallisiin seurauksiin esim. tuotevalvonnassa ja rikosten paljastamisessa. Erityisen huolestunut Tulli on uhkana olevasta säästöjen kohdistumisesta henkilöstöön, jonka määrän tuottavuusohjelman myötä 2006 alkanut pitkäaikainen lasku on kyetty pysäyttämään vasta viimeisinä kahtena vuotena henkilöstön vähennettyä yli neljänneksellä. Tulli ei näe mahdolliseksi vähentää jo valmiiksi tehtäviinsä nähden alimitoitettua henkilöstöään.

Yhteenveto

Muutostarpeista korostuu vuoden 2021 alusta poistuva pienin kannettava alv-määrä, minkä jälkeen myös alle 22 euron arvoisten lähetysten arvonlisävero kannetaan maahantuonnin yhteydessä. Kertyvän arvonlisäveron määrän arvioidaan lisääntyvän useilla kymmenillä miljoonilla euroilla muutoksesta johtuen. Muutos perustuu arvonlisäverodirektiiviin ja on jäsenmaita sitova. Muutoksesta aiheutuu tuonnin tulli-ilmoitusten määrän valtava kasvu nykyisestä vajaasta miljoonasta arviolta jopa lähemmäs 20 miljoonaan ilmoitukseen vuodessa. Näin valtava kasvu aiheuttaa merkittäviä lisämenoja sekä ict-kapasiteetin ja tietojärjestelmien suorituskyvyn turvaamiseksi, että väistämättä lisääntyvien tulliselvityksen ja tullivalvonnan tehtävien hoitamiseksi. Tullille on aiemmin myönnetty rahoitus ict-menojen kasvuun mutta toinen puoli tarvittavasta lisärahoituksesta eli 3,5 miljoonaa euroa puuttuu. Tämä lisäys tarvitaan, jotta muutos on mahdollista viedä onnistuneesti läpi.